

completam, et obedientialem vel talis est, quod posita elevatione luminis aliquid ei correspondet ratione propriæ virtutis, et aliud ratione virtutis elevantis, vel nihil sibi correspondet sed soli lumini. Si nihil sibi correspondet sed soli lumini, ergo tota virtus proxima, et proportionata est a lumine; intellectui vero solum correspondet quod sit virtus elevabilis, et per ipsum lumen habitata, et proportionata ad visionem, et sic erit quidem influxiva, sed mediante lumine, et hoc totum est nostra sententia. Si autem aliquid correspondet illi, quod non lumini, frustra dicitur in eo incompleta, et inchoata, si in rei veritate aliquid ei correspondet, et in eo quod correspondet potest esse inæqualitas, quia potentia obedientialis licet æqualis sit respectu Dei, cui subicitur, et obedit, tamen si influxiva est in visionem proxime ratione activitatis suæ, impossibile est quod sit æqualis, cum activitas ista æqualis non sit, si quidem ista activitas non est aliud quam virtus activa virtualis ipsius naturæ, quæ in diversis intellectibus præsertim specie diversis, ut Angelo, et homine inæqualis est.

XXII. Respondebis secundo ex Vazquez, quod intellectus se habet ut instrumentum, et lumen ut causa principalis, et ita tota inæqualitas visionis reducitur in lumen, non autem in intellectum. Sed contra, nam in primis non intervenit hic propria ratio instrumenti, ita quod intellectu operetur ut causa ministerialis respectu luminis ut moventis, ut supra late ostensum est. Sed adhuc toto hoc omisso, et casu negato quod intellectus esset instrumentum non subsistit solutio Vazquez, quia etiam major instrumenti activitas, vel habitas deservit ut effectus perfectior evadat, sicut quotidie videmus in instrumentis artifi-

cium, quæ quanto habiliora sunt præstantiorem effectum inducunt, ergo etiamsi intellectus sit instrumentum visionis, per intellectum perfectiorem, perfectior poterit evadere visio.

XXIII. Vidit hanc instantiam ipse Vazquez, et conatur assignare differentiam inter instrumenta artis, et intellectus ut est instrumentum luminis gloriæ, quod intellectus habet se, ut causa universalis, quæ indistincte operatur cum lumine, tamquam cum particulari causa determinativa ejus, et ita non procedit effectus perfectior ratione perfectioris luminis, a quo determinatur illa causalitas universalior, sicut concursus cæli quod est causa universalis determinatur per concursum particularis causæ, verbi gratia auri, vel herbæ, juxta illius determinationem perfectior effectus sumitur. At vero in instrumentis artis, ipsum instrumentum aliquid distinctum operatur ab ipsa arte, verbi gratia scissionem ligni, cui superadditur directio artis, et sic ratione perfectioris instrumenti, poterit etiam perfectior effectus resultare, eo quod perfectior effectus ipsi instrumento seorsum correspondet.

XXIV. Sed hæc responsio non potest subsistere, et contra illam urgent duo. Primum, quia non bene componitur quod ex una parte dicitur intellectus se habere ut causa universalis, quæ determinetur a lumine, ita ut pro indiviso procedat eadem actio, et ex alia parte dicere quod se habet intellectus ut instrumentum luminis. Quis enim percipere potest, quod cælum dici possit instrumentum respectu equi, vel leonis generantis, cum cælum sit causa universalis ad tales generationes? Et ratio istorum est, quia instrumentum movetur a principali agente, tamquam ei deserviens, et ministrans in operando; causa au-

tem universalis movet particularem, et perfectior atque altior est ipsa in movendo, si quidem universalior, ergo repugnat quod se habeat ut instrumentum, quia essentialiter petit instrumentum ut in movendo sit inferius causa principali, utpote ministrans, et deserviens ei, et operans tamquam præcise motum ab ipso in quantum instrumentum est. Unde instrumentum in quantum instrumentum est, multo magis operatur pro indiviso effectum artis, seu causæ principalis, quam causa particularis cum universalis, si quidem in eo in quo instrumentum est præcise operatur ut motum a principali agente, et sic non ponit in numero cum operatione principalis agentis, quia ratio operandi ipsi instrumentum est motio ipsa, et operatio agentis assumptis illud, et utentis ministerio ejus pro effectu suo. In eo autem, in quo instrumentum se habet ut causa principalis, id est, per virtutem sibi propriam operatur, non mirum quod distinctum effectum operetur, v. g. securis, et habet causare scissionem ratione propriæ virtutis, quia acuta est, et habet causare cathedram ratione directionis, et motus artificiosi sibi impressi. Ad hoc secundum se habet ut instrumentum, sed in eo non ponit in numero cum operatione artificis, sed eundem ejus effectum operatur, v. g. cathedram, motione participata ab ipso. Ad primum vero non se habet, ut instrumentum, sed ut causa principalis, ad scindendum enim non artificiose vim propriam habet, unde et scindere potest, etiamsi non artificiose moveatur, v. g. si cadat, vel ab alio non artificiose movere impellatur. Quare non est ulla differentia inter instrumenta artis et instrumentum luminis gloriæ in eo, quod est habere utrumque pro indiviso effectum suum. Et secundo ur-

getur contra Vazquez, quia etiam in causis universalibus verificatur, quod quanto causa ipsa universalis fuerit perfectior, etiamsi causa particularis fuerit eadem effectus perfectior evadet, sicut patet quod sole, et luna concurrentibus cum eadem ostrea, sol generat in ea margaritam, et luna humorem, et influxus solis in minerali generat aurum, et non influxus Saturni, vel lunæ, ergo similiter intellectus unius Seraphini, et intellectus D. Petri assumpti ad ordinem Seraphinorum, et habentis æquale lumen cum aliquo illorum producent longe diversas visiones propter excessum intellectus Seraphini ab intellectu animæ D. Petri, si isti intellectus se habent ut causæ universales.

XXV. Ex his patet, non posse etiam admitti quod cum æquali lumine, et dispari potentiæ activitate, sit major conatus ex parte potentiæ superioris, quam ex parte potentiæ inferioris, sed totus conatus correspondet lumini gloriæ. Tum quia intellectus illustratus lumine gloriæ rapitur ab ipso lumine, ita ut toto conatu feratur in Deum. Cujus ratio est, quia visio illa ex eo quod æterna est crescere non potest, aut minui, ergo semper debet esse in eodem conatu, nam si conatus cresceret, redderet visionem intensiorem, et consequenter perfectiorem, et sic mutaretur. Si ergo lumen ipsum ex eo quod facit visionem æternam toto conatu influit, et fertur in Deum, ergo non potest ex parte activitatis naturalis crescere conatus in visionem, sic enim relinquendo locum potentiæ, ut ipsa ex se magis conetur, non rapiet illud lumen totum conatum in Deum, sed majorem, vel minorem conatum permittet, et consequenter successionem aliquam in ipsa visione.

XXVI. Ad fundamentum oppositum a principio respondetur, quod

ut præcedenti disputatione ostendimus, tota virtus proxima, et proportionata ad visionem est ipsum lumen gloriæ, et virtus activa intellectus solum se habet ut elevabilis ad altiorem ordinem, qua tamen elevatione posita active vitaliter concurrat ad visionem, quia ad hoc ipsum elevatur per lumen gloriæ ut vitaliter operetur supra suum ordinem. Unde propria virtus intellectus, id est, in suo proprio ordine naturali manens, et virtus ordinis supernaturalis non se habent ut duo partialia agentia ad visionem, sed per elevationem consequitur activitas inferioris ordinis proportionata, et proximam virtutem ad operandum in superiori ordine, et totam hanc proportionem, et proximam ad operandum dat ipsum lumen, quod est unicum, et totale principium ordinis superioris, et supernaturalis, et consequenter est unicum totale principium proportionans, seu tota virtus proportionata, virtus autem inferioris ordinis talem proportionem nullo modo, nec partialiter dare potest, sed solum recipere, et elevari, sed solum capacitatem habet, non positivam proportionem.

XXVII. Et hinc solvitur instantia, quæ potest fieri contra hoc ex aliquibus exemplis, nam gratia, et charitas in subjecto activiori intensius operatur ex ipso conatu subjecti, sicut unus Angelus cum æquali charitate cum homine, procedit in actum intensiorem, quia Angelus majori conatu operatur. Similiter si potentia visiva si augeatur species, vel lumen exterius in ipso medio, augetur visio, licet non crescat acies, et virtus potentia visivæ, ergo sufficit alteram causam crescere, ut crescat effectus. Similiter concurrente medio demonstrativo, et probabili, quanto fuerit alterum medium efficacius, erit cognitio

perfectior, ergo etiamsi crescat facultas naturalis activa erit perfectior visio, licet lumen supernaturale non crescat, quia utrumque est principium activum visioni. Et ideo Sanctus Thomas, III p. quæst. x, art. iv ad II solum dixit: « Quod gradus visionis secundum perfectionem magis attenditur secundum ordinem gratiæ quam secundum ordinem naturæ: » ubi ly magis videtur comparative loqui, et supponere quod etiam attenditur secundum ordinem naturæ.

XXVIII. Respondetur ad primum exemplum negando antecedens. Nam si Angelis egreditur actus charitas intensior quam in homine non est ex virtute naturali Angeli, sed ex ipsa charitate, quæ datur Angelo juxta capacitatem suorum naturalium, et datur ei auxilium ad utendum juxta totum conatum claritatis sic datæ, eo quod connaturalis modus operandi Angeli (quem non destruit, sed elevat charitas) est ut operetur juxta totam perfectionem suam, et activitatem. Quod in homine non semper contingit propter majorem sui mutabilitatem et irregularitatem in operando. Unde perfectior conatus in actu supernaturali Angeli reducitur ad proximam virtutem operandi, quæ est supernaturalis, licet hæc et auxilia, quæ ei dantur proportionentur modo operandi juxta totum conatum, ipse tamen conatus supernaturalis est; et hoc non semper contingit in homine. Correspondet ergo intensio et conatus supernaturalis major, non activitati naturali, sed supernaturali virtuti, et auxilio, licet virtus juxta modum operandi naturæ ex toto conatu detur. Dicere autem quod intuitu naturalis activitatis potentia aliquis intensius conatur in actu supernaturali, et magis mereatur, nullo modo est tutum. Ad secundum exemplum respondetur

quod quando crescit visio solum ex eo quod crescit species, vel lumen externum invariata virtute visiva, ideo est quia supponitur virtus visiva proportionata ad totam istam visionem, quæ crescit, sed quia datur species, et lumen ipsi virtuti non adæquata, sed inferius, ideo crescente lumine, vel specie, licet non virtute, producit visio perfectior, sed intra limites, et proportionem ipsius virtutis visivæ. Si autem species, et lumen exterius ita cresceret quod excederet proportionem potentia, non eliceretur visio melior, ut patet in visu infirmo non potente videre solem, et sic requiritur semper proportio virtutis visivæ cum specie, et lumine externo; crescente autem altero istorum intra proportionem virtutis, crescit sine dubio perfectio visionis. In beatis autem species perfectissima est scilicet essentia divina, et unitur juxta totam proportionem luminis, unde nunquam crescit applicatio speciei, nisi crescat proportio, et efficacia luminis. Ex eo vero quod crescat activitas naturalis ipsius potentia non crescit aliquod principium proxime, et proportionate influens, sed solum obedientialiter elevabile, et ideo non conducit ad perfectiorem visionem.

XXIX. Ad tertium exemplum dicitur non esse simile, quia medium probabile non elevatur a demonstrativo, ut fiat unica virtus influens, sed quodlibet operatur seorsum ab alio juxta suam certitudinem, et formalem rationem, etiam dato quod simul permaneant. Virtus autem luminis elevat intellectum, et ista non confert seorsum activitatem, sed suam quam habet, subjicit luminis ut elevabilem ab ipso sicque redditur unica tantum virtus proportionata et proxima ad visionem. Ad D. Thomam respondetur quod in illo loco accipit ly magis adver-

sative, non comparative, et ideo non supponit aliquid activitatis proximæ in naturali ordine, sed totum tribuit luminis, ut ex aliis locis supra citatis constat.

ARTICULUS VII.

An dentur visiones specie essentiali distinctæ?

I. Est aliquorum sententia, quod dantur diversæ visiones beatificæ in specie, sumpta diversitate ex parte diversarum potentiarum specie differentium, v. g. Angeli, vel hominis, quæ concurrunt ad ipsam visionem beatificam. Quæ sententia attribuitur Richardo in IV, distinct. XLIX, artic. II, quæst. VIII; Majori ibi quæst. X, §. Respondeo licet; Durando in III, distinct. XIV, quæst. I ad ultimum. Sequuntur eamdem sententiam Molina, Salas, Herize, et alii, quos citat, et sequitur Alarcon hic tract. I de visione, disputat. III, capit. VI, numero VIII. Pro eadem citat Cajetanum III part. quæst. X, artic. IV ad II, ubi solum docet ex majori activitate potentia, visionem esse perfectiorem, sed non dicit esse specie distinctam, imo docet ibi non posse dari lumen gloriæ diversæ speciei, ut infra dicemus. Citat etiam Medinam I-2, quæst. IV, artic. V, ubi nihil de hac difficultate tractat. In quæstione autem V, art. II, ubi eam tractat, oppositum tenet. Et in articulo IV docet, quod visio per modum permanentis, et transeuntis sunt ejusdem speciei, quia habent idem objectum, et solum addit, quod fortassis sunt diversæ speciei, ob illum videlicet diversum modum, non ex diversitate potentiarum.

II. Secunda sententia affirmat non dari visiones specie diversas, quantumque potentia sint spe-